

Opracowała Magda Borek

(materiał na posiedzenie rady pedagogicznej w dn. 29.10.2007 r.)

Czytelnictwo wydawnictw regionalnych, literackich, historycznych i krajoznawczych w ramach samokształcenia.

I. Materiały sensoryczne Montessori i ich znaczenie dla rozwoju dziecka

Edukacja w systemie Montessori prowadzona jest w przygotowanym pedagogicznie otoczeniu. Istotnym składnikiem tego otoczenia są materiały dydaktyczne, które w systemie Montessori uporządkowane są w taki sposób, że tworzą przedmioty zajęć i zadań edukacyjnych.

Materiały sensoryczne to zestawy przedmiotów, które uporządkowane zostały według określonych właściwości ciał: wielkość, kształt, barwa, faktura, ciężar, sprężystość, temperatura, smak, zapach, dźwięk. Każdy zestaw składa się z określonej liczby elementów, które angażują różne zmysły: wzroku, smaku, dotyku, węchu i słuchu. Umożliwiają one dziecku uczenie się na podstawie doświadczenia i poznania zmysłowego, rozwijają kompetencje psychiczne niezbędne do działania, pozwalają rozwijać umiejętności umysłowe – od zadań prostych do coraz bardziej złożonych we wszystkich wymiarach zmysłów, z uwzględnieniem zainteresowań i potrzeb dziecka. Pozwalają one diagnozować poziom rozwoju umiejętności spostrzegania oraz wykrywać ewentualne deficyty w funkcjonowaniu zmysłów, a więc służą nie tylko do rozwijania intelektu, ale całej osobowości.

II. Zespół nadpobudliwości psychoruchowej u dzieci

Zespół nadpobudliwości psychoruchowej zwany jest też niekiedy zespołem hiperkinetycznym. Objawia się trwałymi sposobami zachowania, układającymi się w triadę objawów:

- problemy z utrzymaniem uwagi – przejawiają się krótkim czasem skupienia uwagi, trudnościami koncentracji uwagi, nieumiejętnością wybrania tego, na czym w danym momencie należy się skupić oraz bardzo łatwym rozpraszeniem się pod wpływem zewnętrznych bodźców;
- problemy z kontrolą impulsywności – oznaczają wykonywanie przez dziecko czynności bez przewidywania, jakie mogą być ich następstwa. Zwykle rozpoczynają wykonywanie zadania bez całkowitego zrozumienia instrukcji. Mają kłopoty z wykonywaniem długoterminowych długoterminowych złożonych prac. Są bardziej gadatliwe, przerywają innym, nie czekają na swoją kolej w grupowych sytuacjach;
- nadmierna ruchliwość – ma trudności z pozostaniem w jednym miejscu, często biega, wspina się na meble, wierci, kręci się na krześle, ma poczucie wewnętrznego niepokoju.

Nadpobudliwość jest cechą człowieka, która ujawnia się w rozmaitych sytuacjach, może się znacznie nasilić pod wpływem stresu, w dużej klasie, po zmianie nauczyciela, ale także przy problemach rodzinnych.

Podstawą postępowania w zespole nadpobudliwości psychoruchowej jest postępowanie wielokierunkowe, ze szczególnym uwzględnieniem poradnictwa rodzinnego i treningu umiejętności rodzicielskich.

III. Rola bajki w edukacji

Bajki i baśnie jednoznacznie kojarzone są z dziećmi, gdyż powszechnie wiadomo, iż na tym etapie rozwoju mały człowiek poznaje świat rzeczywisty przez pryzmat świata wyimaginowanego, stworzonego z myślą o nim, jego potrzebach i możliwościach. Bajki wprowadzają w świat roślin, zwierząt oraz ludzi, z ich typowymi cechami i przywarami. Poznają wzorce osobowe, prototypowe postacie dobra i zła. Zaczyna postrzegać ludzkie zachowania oraz ich konsekwencje. Poznaje abstrakcyjne pojęcia, takie jak dobro, zło, sprawiedliwość, miłość, przyjaźń wiele innych. Uczy się wrażliwości, zachowań prospołecznych oraz empatii dzięki przeżywaniu wydarzeń bohaterami. Wchodzi w sferę dziedzictwa kulturowego, uczy się przypisanych im ról społecznych, odkrywając także swoje miejsce w społecznym systemie.

Bajka jest narzędziem służącym nadrzędnemu celowi, jakim jest edukacja. Może pomóc we wprowadzeniu ważnych treści poprzez radość i zabawę. Odgrywa ona istotną rolę w kreowaniu osobowości człowieka, gdyż ma ona ogromny wpływ na dziecko w okresie, gdy się ona kształtuje.

IV. Baśnie uczą odpowiedzialności

Dziecko ponosi odpowiedzialność za własną aktywność, aktywność konsekwencji za własny rozwój. Nie jest jednak zdolne tego sobie uświadomić. Dorosły musi je wspierać w przyjmowaniu na siebie wyzwań, w odrzucaniu nieuzasadnionej presji otoczenia, przymusu, schematów, prowadzić ku przyjmowaniu zachowań społecznie pożądanych. Baśń najlepiej nadaje się do przekazu wartości, w tym także do ukazywania problemów odpowiedzialności.

To dzięki magii pojawiają się mówiące zwierzęta i rośliny, podziemne skarby, nadzwyczajni pomocnicy, cudowne amulety chroniące przed siłą zła, magiczne przedmioty, miasta zamienione w podziemne królestwa. W baśni brzydki zmienia się w pięknego człowieka, bestia w szlachetnego królewicza. Dobro zostaje wynagrodzone, a pazerność i złość – ukarane. Dziecko w świecie baśni czuje się dobrze, bowiem wszystko to odpowiada jego potrzebie bycia sprawcą zdarzeń, bycia ważnym dla kogoś, może bowiem wystąpić w roli obrońcy, pomocnika, wymierzającego karę. Ponadto baśń, uwalniając wyobraźnię równowagi i kompensuje różne sfery rozwoju dziecka, skupia go na treści, uczy słuchania i patrzenia. Pomaga młodemu człowiekowi w poszukiwaniu bezpiecznych, zrozumiałych wyborów, podpowiada środki, pozwala na próby realizacyjne, określa zdolności wychodzenia poza ramy fizyczności i umysłowości w kierunku tworzenia. Z baśni

płynie do dziecka nadzieja, że wiele musi się jeszcze nauczyć, poznać, zrozumieć, tak jak jej bohaterowie.

V. Strategie nauczania wspierające rozwój psychiczny dziecka

Najbardziej korzystne dla rozwoju w wieku przedszkolnym strategie nauczania, które są używane przez rodziców w kontaktach z dzieckiem. Strategie nauczania mają charakter fizyczny (wskazywanie, demonstrowanie) lub werbalny (opisywanie, zadawanie pytań, udzielanie wskazówek). Są stosowane w sposób naturalny, spontaniczny i nieformalny. Mogą dotyczyć czegoś co jest w zasięgu wzroku dziecka, aby przekazywać mu wiadomości i kształtować jego umiejętności.

Strategie nauczania opierają się na założeniu, że postęp w rozwoju umysłowym w dzieciństwie dokonuje się dzięki wymianie interpersonalnej. Dziecko ujawnia charakterystyczny dla siebie wzorzec funkcjonowania, wymuszając odpowiednie zachowania na opiekujących się nim osobach. Osobach trwającej od początku życia wymianie zachodzi proces dopasowywania się dziecka do wzoru zachowań i jednocześnie proces dopasowania działań opiekunów do wzoru aktywności dziecka. Nauczanie jest wówczas skuteczne, gdy nauczyciel posługuje się takimi strategiami, które stymulują rozwój dojrzewających funkcji psychicznych znajdujących się w strefie najbliższego rozwoju.

VI. Nasz kraj i Europa

Dzieci przedszkolne z obserwacji najbliższego otoczenia, z różnorodnych mediów odbierają obrazy, informacje, fragmenty wiadomości, których często nie są jeszcze w stanie zrozumieć, ale wywołują one ich zaciekawienie, prowokują do zadawania pytań. Niektóre starsze przedszkolaki wędrują z rodzicami coraz dalej poza rodzinny dom i swoje miejsce urodzenia, inne odkrywają świat w książkach i w telewizji. Wszystkie słyszą o krajach europejskich, o tym, że za granicami naszego kraju są inne - także ciekawe i piękne.

Tematyka związana z integracją pojawia się na wszystkich szczeblach edukacji, a przedszkole jako I stopień ma niewątpliwie trudne zadanie w tym zakresie, gdyż dla przedszkolaka najważniejsi są rodzice, dziadkowie i koledzy z przedszkola.

VII. Iskierki wyobraźni

Różnego rodzaju zajęcia i zabawy w przedszkolu powinny prowadzić do rozwijania u dzieci sfery intelektualnej, emocjonalnej, rozbudzania wrażliwości i oczywiście wyobraźni. Poprzez takie zajęcia dzieci nabiorą poczucia własnej wartości, zdobędą podstawowe umiejętności w zakresie współdziałania w zespole, nauczą się dostrzegać własne mocne strony, będą wrażliwe na potrzeby innych, pozbędą się lęku i nieśmiałości w kontaktach z innymi, podejmą próby twórczego myślenia, nabędą umiejętności samodzielnego podejmowania decyzji i ponoszenia za nie odpowiedzialności.

VIII. Od łuczywa do lasera

Artykuł przedstawia cykl zajęć dotyczący rozwoju ludzkiej myśli w dziedzinie oświetlenia. Poprzez zapatrzenie i zafascynowanie blaskiem świeczek dzieci przeniosły się w dawne czasy, kiedy nie było jeszcze światła elektrycznego. Szybki postęp technologii przeniósł człowieka z czasów, gdy rozpraszał mroki ciemności za pomocą łuczywa do epoki świec. Jednak po okresie prymitywnych świec, miał miejsce wynalazek końca lat dwudziestych dziewiętnastego stulecia – wynaleziono uszlachetnioną, oczyszczoną świecę stearynową. Na kolejnym spotkaniu dzieci dowiedziały się, że świeca nie wystarczała do rozjaśniania zmierzchu, długich wieczorów w domu i mroków nocy toteż w wyniku chemicznych doświadczeń wynaleziono lampę naftową, następnie lampę gazową, odkrywając uroki lampy elektrycznej.

IX. W trosce o jakość edukacji elementarnej

Artykuł dotyczy wszelkich problemów związanych z edukacją elementarną, gdzie na zlecenie Ministerstwa Edukacji i Sportu zespół pedagogów przygotował projekt podstawy programowej edukacji elementarnej, łączącej obecne wychowanie przedszkolne i kształcenie zintegrowane. Wprowadzenie nowej podstawy poprzedzone zostało dyskusją po to, by spopularyzować idee leżące u jej podstaw. Celem debaty była integracja różnych środowisk na rzecz jakości edukacji elementarnej. Przedsięwzięcie podjęto z uwagi na zmiany w prawie oświatowym, wprowadzające obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego 6-latka oraz projekt podstawy programowej edukacji elementarnej. Forum stało się miejscem rzeczowej dyskusji, wymiany poglądów, dzielenia się doświadczeniami, spostrzeżeniami, pomysłami, jak również wątpliwościami. W trakcie dyskusji zaakcentowano pozytywne i negatywne aspekty wynikające z wdrożenia w życie projektu edukacji elementarnej. Poprzez forum dyskusyjne udało się sformułować wnioski dotyczące realizacji programu edukacji elementarnej.

X. Dorastanie do przyszłych zajęć edukacyjnych

W artykule zamieszczony jest życiorys przedstawiający życie i dorobek badawczy wielkiego pedagoga Marii Montessori. Bowiem jej działalność i twórczość ma światowy wymiar i ponadczasowy charakter. Poprzez swoją bogatą wiedzę medyczną oraz możliwości jej zastosowania w praktyce codziennej pracy osiągnęła dojrzałość pozwalającą na podjęcie teoretycznej refleksji i praktyki pedagogicznej. Owa działalność obejmuje niemal całe życie wychowanka i ewoluuje ku coraz szerszym horyzontom pedagogicznego myślenia i działania.

Do powyższej literatury przygotowano pytania do dyskusji, aby umożliwić wymianę poglądów na te tematy, dzielić się doświadczeniami i pomysłami oraz pojawiającymi się wątpliwościami.

1. W jaki sposób można wykorzystywać materiały sensoryczne Montessori do

- pracy z dziećmi w przedszkolu?
2. Jakie działania należy podjąć, aby zminimalizować objawy nadpobudliwości?
 3. W jaki sposób można posługiwać się bajką, aby uzyskać pożądane efekty edukacyjne?
 4. W czym tkwi specyfika działania baśni na sferę odpowiedzialności dziecka?
 5. Jakie są najbardziej korzystne strategie nauczania wspierające rozwój psychiczny dziecka w wieku przedszkolnym?
 6. Czy można rozmawiać w przedszkolu o Unii Europejskiej?
 7. Jakie metody, formy warto stosować w pracy z dziećmi, aby kształtować, rozwijać u nich wyobraźnię?
 8. Czy warto prowadzić zajęcia o ewolucji światła, w regionie gdzie nie mamy do czynienia z naftą?
 9. Czy słusznie zdecydowano zatwierdzając projekt podstawy programowej edukacji elementarnej oraz wprowadzając obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego 6-latka?
 10. Czy korzystając z systemu edukacyjnego Marii Montessori korzystniej wpłyniemy na sferę osobowości dziecka?

Literatura:

- Wychowanie w przedszkolu 2004 nr 1, 2, 3, 4, 5, 6
- Wychowanie w przedszkolu 2003 nr 10